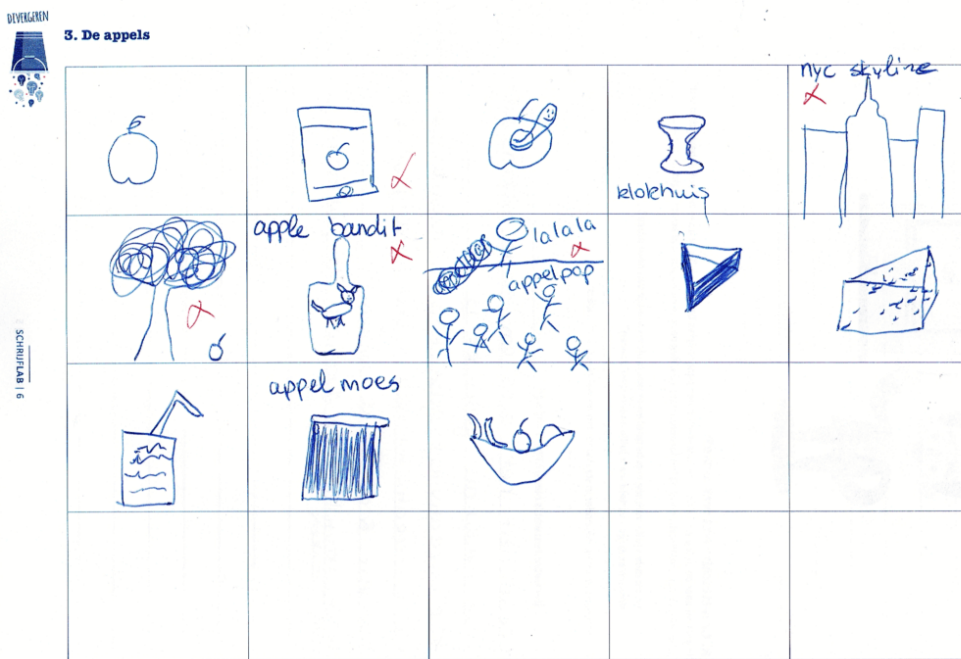

Loslaten en -gaan!

16 april 2021 ANOUK TEN PEZE

'Mevrouw, ik sta nog helemaal te trillen!' Dát had een leerling nog nooit tegen me gezegd na een les. Ze was zo enthousiast door een wedstrijdje divergent denken in mijn 4-vwoklas. Tijdens de wedstrijd vullen leerlingen onder tijdsdruk in een groepje zo veel mogelijk verschillende én zo veel mogelijk originele appels in een raster in. Er zijn twee prijzen: één voor de meeste appels en één voor de meest originele appels. Ze kunnen het goed, zijn fanatiek en komen met originele ideeën: van appeltaart, appelmoes, iPhone, de skyline van New York, Appelpop, 'de appel valt niet ver van de boom' tot trappelen. Na de wedstrijd zien ze zelf heel goed dat je voor de originelere ideeën vaak wat langer na moet denken, verder weg van wat meteen in je opkomt.

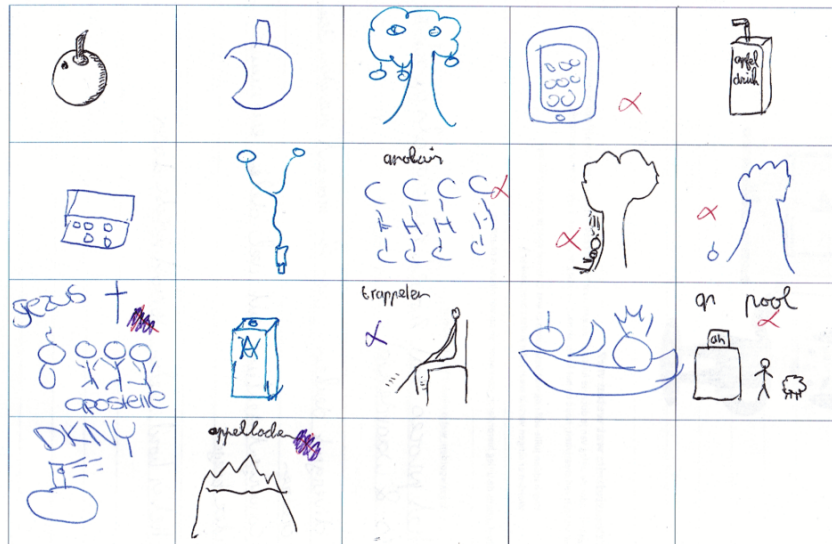

Niet iedere leerling is zo enthousiast, maar de meeste leerlingen vinden het een uitdaging om divergent te denken. Zulke korte divergente denkopdrachten gebruik ik in de klas als opwarmtaken voordat we creatieve teksten schrijven. Dat kunnen fictieve of persoonlijke verhalen zijn, maar ook gedichten. Zo schreven leerlingen tijdens de coronacrisis over hoe zij thuis de lockdown ervaren. Ik leerde door die teksten meer over hoe het met hen ging dan van alle gezichtsloze teamsessies bij elkaar.

3. De appels

9 | BRUNING | SCHRIJVEN

Creatief schrijven is 'in'

Wie de ontwikkelingen van curriculum.nu en het onderwijsnieuws volgt, is het niet ontgaan: creatief schrijven is aan een opmars bezig. Zo publiceerde het Onderwijsblad over creatief schrijven ([Onderwijsblad, 2014](#)), de Stichting Lezen over de combinatie creatief schrijven - literair lezen ([Stichting Lezen, 2017](#) en [Koopman, 2017](#)) en pleitten Marc Faes en Bas Jongenelen voor creatief schrijven bij het vak Nederlands ([Didactief, 2018](#)). Jowi Schmitz stelt zelfs voor om leerlingen niet tegen de klippen op te enthousiasmeren voor lezen, maar om verhalen te maken met leerlingen: *Er is geen jongere die het niet kan. Ze schudden het uit hun mouw, soms best goeie verhalen ook nog. Zijn ze verrast over, dat ze het zo goed kunnen* ([Trouw, 18 oktober](#)).

Mij gaat het nu niet snel genoeg: er worden conceptkerndoelen geformuleerd en deze worden twee jaar getoetst in de praktijk. Het gaat dus nog zeker twee jaar duren voordat creatief schrijven onderdeel wordt van het officiële curriculum en ondertussen zijn veel leerlingen en docenten niet tevreden over het schrijfonderwijs op school. Waarom nog langer wachten? Neem creatief schrijven (weer) op in het curriculum, van de eerste tot en met de zesde klas.

Hoezo creatief schrijven?

Faes en Jongenelen geven drie argumenten. Volgens hen is creatief schrijven gunstig voor het zelfvertrouwen van leerlingen, omdat ze zelf de regisseur zijn over hun schrijfproces en zelf bepalen waarover ze schrijven. Dit zelfvertrouwen wordt versterkt doordat de nadruk in eerste instantie niet ligt op het foutloos teksten schrijven maar op het vrij schrijven. Daarnaast vergt creatief schrijven volgens hen een actief brein waarbij een beroep wordt gedaan op onder andere emoties en fantasie. Tot slot benadrukken zij de veelheid aan didactische mogelijkheden die creatief schrijven biedt.

Mijn ervaring is dat creatief schrijven voor veel leerlingen interessant is om te doen, ook voor bijvoorbeeld 4-havo: wat is er prettiger dan je eigen (fantasie)wereld bedenken? De opdrachten zijn vaak open, je bedenkt iets helemaal zelf en je hoeft je niet aan allerlei regels te houden ('Schrijf een betoog met twee argumenten voor en één argument tegen'). Het zou mij niet verbazen als creatief schrijven een positieve invloed heeft op de intrinsieke motivatie van leerlingen om te schrijven: ze kunnen en mogen zich competent voelen en grotendeels zelf bepalen wat ze schrijven (Ryan & Deci, 2000). Niet voor niets schrijft 12% van de leerlingen tussen de 12 en 19 jaar in zijn of haar vrije tijd (Nationaal Expertisecentrum Cultuureducatie en Amateurkunst, 2017). Voor leerlingen die creatief schrijven fijn vinden, gaat er - eindelijk ook bij Nederlands - een wereld open.

Creatief denken

Creatief schrijven vergt creatief denken: ideeën bedenken, brainstormen, loskomen en -gaan. Dat creatief denken waardevol is, blijkt uit de keuze van PISA voor creatieve denkvaardigheden als innovatieve domeintest voor 2021. (PISA 2021 Creative Thinking Framework, door Covid uitgesteld tot 2022). Deze test bestaat uit vier domeinen, waarvan één domein creatief schrijven is.

In het PISA-rapport wordt benadrukt dat creatief denken '*... tal van andere individuele vaardigheden kan verbeteren, waaronder metacognitieve capaciteiten, inter- en intra-persoonlijke en probleemoplossende vaardigheden, evenals het bevorderen van identiteitsontwikkeling, academische prestaties, toekomstig carrière succes en sociale betrokkenheid.*' (2019, p. 5). Oké, fantastisch al die voordelen van creatief schrijven, maar moeten we dat dan op de middelbare school onderwijzen? Ook in de bovenbouw? Ja, juist op de middelbare school, want uit onderzoek blijkt dat '*...de denkprocessen, de toewijding en zelfexpressie die een rol spelen bij creativiteit, een essentiële rol spelen bij de identiteitsvorming van een adolescent*' (Barbot & Heuser, 2017).

Creatief, ook in zakelijke teksten

Iedere vorm van schrijven vereist een zeker mate van creativiteit. Je kunt dus verwachten dat leerlingen ook anders zakelijke teksten gaan schrijven als je ze laat oefenen met het schrijven van creatieve teksten. Deze transfer zal waarschijnlijk niet spontaan optreden, maar als je leerlingen leert dat bijvoorbeeld beeldend schrijven, spanning en verhalen ook hun zakelijke teksten kunnen versterken, bied je ze in ieder geval de mogelijkheid om hun teksten te verbeteren. Niet alleen de creatieve teksten, maar alle teksten.

Tot slot kan creatief schrijven misschien bijdragen aan het vergroten van het leesplezier van Nederlandse leerlingen. Janssen & Van den Bergh (2010) lieten zien dat leerlingen die eerst zelf een verhaal schrijven literaire verhalen beter begrijpen en meer waarderen. Lezen en schrijven met plezier, dat gun je alle leerlingen en docenten. Wacht niet langer en neem creatief schrijven zo snel mogelijk op in het curriculum.

Auteurs:

Anouk ten Peze

+ posts

Anouk ten Peze is docent Nederlands aan Het Schoter in Haarlem. Dankzij een promotiebeurs voor leraren van NWO doet zij onderzoek naar het effect van creatief schrijven op het schrijfproces en de tekstkwaliteit, onder begeleiding van Tanja Janssen en Gert Rijlaarsdam (UvA).

Delen:

Gerelateerd:

- Samen reviseren
- Samenwerkend schrijven
- Nederlands anders in het Cultuur & Maatschappij-profiel
- Persoonlijke voorkennis en ervaringen activeren bij fictie- en literatuuronderwijs